

indul meg újra a nóta a keservesen kemény életről, régi szeretőről, bánatos édesanyáról, nem éjszakában, de lakodalomban megszokott harsányan, hadd hallja az egész falu, mára kidolgoztuk magunkat!

Ülünk a kalyibában a csípős november esti hidegben. A csikótűzhely repedései világitanak, eleven árnyszínház képeit ugráltatják a deszkafalon. A tűz pattogásával a zsebrádió hangos sercegése birkózik, öröm, ha elkapni egy-egy szót az éktelen recsegésben, hiába mászkálnak vele fel-alá, mint egy nyugtalan csecsemővel, hátha lecsillapodik. Pedig mindjárt tizenegy óra, valahonnan zsolozsmát kezdenek majd sugározni, s a hegyen a kalyibában is imára kulcsolódik a két pesti-tenyényi, kalákába, fejsbe, kaszálásba, favágásba fáradt kéz: „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!”

Dóra Áron

Ott voltam Zoboralján

Zoboralján gyakran áthalad, aki a Pozsonyt Kassával összekötő vasút déli vonalán közlekedik. A magyar népzene kutatás rejtelmeibe beavatatlan gyorsutazó nem is kapja fel a fejét, amikor a szeme előtt el-elsuhannak a néhai csehszlovák falunépgyártó akadémikusok által hol találóan, hol ügyetlenebbül kiokoskodott kifejezések, melyek az állomástáblák megkérdőjelezhetetlenségével hirdetik Menyhe, Béd, Zsére, Gimes vagy Lédec helyét a világegyetemben. Jómagam is gyermekéveim, majd kamaszkorom vonatkozásai közben csak a szemem pihentetem e táj szépségein, s csak néhány kósza gondolat erejéig foglalkoztam azzal, hogy kik is lehetnek ezek az apró, kertüket kapálgató, homlokukat törölgető népviseletes asszonyok, vagy a hegyoldalban kaszáló, a vonat zajára fel-felegyenesedő férjeik. Emlékszem, pont ezen a tájon áthaladva, bambán, merengve néztem ki a vagonablakon, amikor ennek az értelmetlen, tudatlan szemlélődésnek a kifejezésére két ügyetlen verssort is fabrikáltam:

*Halad, halad a vonat
Viszi árnyékomat*

1988-ig volt ilyen személytelen a viszonyom a Zoboraljával. Ekkor, egy szervezett nyári gyűjtőakcióhoz csatlakozva találkoztam először az itt élő magyarokkal. Idős parasztasszonyokat, pásztorokat, mestereket kerestem fel, hogy feltegyem a kérdéseimet a régi nótáikról, szokásaikról, dudásaikról vagy éppen

cigányzenészeikről. Meg kell mondjam, faggatózásommal itt nem váltottam ki a más vidékekről számomra jól ismert csodálkozást. Zoboralján sehol nem néztek rám azzal a jellegzetes, enyhe gyanakvással vegyes mosollyal az arcukon, és senki nem csattant fel, mondván, hogy „Ezért a semmiségért utazott ide Pozsonyból?” Persze ez a különbség ott, akkor, az első zoboralji gyűjtéseim helyszínein még nem tűnt fel. Bennem is csak később tudatosult, hogy amikor az első zoboralji gyűjtéseimet végeztem, akkor ebben a régióban már bő nyolcvan esztendeje zajlott a hagyományos kultúra (és ennek keretében kiemelten a zenefolklór) folyamatos, többé-kevésbé szisztematikus, szorgos feltárása. A gyűjtők egyszerűen részévé váltak a zoboralji falvak társadalmi életének. Ezért talán érthető is, hogy az itt élők hamar megszokták, hogy időről időre felkeresik őket városi, pantallós úriemberek, majd ezek nyomában furcsa, tarisznyás diákok, akik az életük legtermészetesebb dolgairól tesznek fel naiv, sokszor iskolásnak tűnő kérdéseket. Zoboralja ennek a falujáró tevékenységnek köszönhetően vált mára a felvidéki magyar kisebbség legjobban feltárt és – nem mellékesen – a magyarországi zeneértő közösség előtt legismertebb tájegységévé. E kijelentésnek persze csak az első fele „mérhető”, a másodikról csak remélni tudom, hogy nem csak a saját vágyképem kivetülése. Hiszen, ha jobban belegondolunk, ahol a mégoly stílusos énekés nem egészül ki okos, felkészült tanári útmutatással, ott tán nem is tudja az a sok „kipirult lélek”, ki az iskolákban, vagy a dalárdákban, meg a versenyeken, fesztiválokon fújja a *csitári hegyek aljáról*, meg *Kostyál Jánosról*, vagy *Potus Anniról* szóló sorokat, hogy mely tájnak, vagy kiknek is a nótáit dalolja valójában.

És talán pont ez a legjobb a gyűjtésben. Megismerkedni a dalok használóival, szereplőivel, kézbe történő átadás-átvétel során picit, ám mégis cselekvő részévé válni a folytonosságnak, a dölyfös hatalom történései fölött álló históriának. Igen, a zoboralji gyűjtésekben is ez volt számomra a legfontosabb. Ismerni, megénekelteni Kostyál Jánosné Potus Annát, személyesen. Megörökölni az utolsó alsóbodoki „vérbeli” pásztor, Kárász Mihály furulyáját, dudálni Zsérén a kultúrházban Bencz Bálintéknak a farsangi mulatságban, megtanulni Bihari „Tina” Józsitól a *dudaprimkontra* technikáját. Feltárni, rögzíteni, dokumentálni, megörökíteni – igen, ez is mind hasznos. De ma, ha megkérdezik, mégis azt válaszolom, hogy a legfontosabb számomra az, hogy *én ott voltam*.

Agócs Gergely